

ชื่อผลงาน ประสิทธิภาพการจัดสรรและการกระจายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก(สมุดสีชมพู)
ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

รายชื่อสมาชิก

๑. นางจันทิรา	นันทมงคลชัย	นักโภชนาการชำนาญการพิเศษ
๒. นางดวงประทีป	ไตรสุรัตน์	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
๓. ร.ต.อ.หญิง ไพรมา	นาคเนียม	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๔. นางสาวกรรณิการ์	เจริญจิตร	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
๕. นางสาวกนกวรรณ	แสงสัมฤทธิ์ผล	พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
๖. นางสาวราตรี	ชายทอง	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
๗. นางสาวปาริชาติ	ชรากาหมด	พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
๘. นางวรรณมา	เอี่ยมลออ	พนักงานพิมพ์ ส.3
๙. นางธัญลักษณ์	เต้าซุ่น	พนักงานพิมพ์ ส.3

กลุ่มงานพัฒนาสุขภาพสตรี เด็กปฐมวัย และครอบครัว

วัตถุประสงค์

เพื่อวางระบบการดำเนินงานการจัดสรรและการกระจายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ไปยังหน่วยบริการสาธารณสุข ได้อย่างทั่วถึง เพียงพอ ตามความเหมาะสม

เนื้อหา

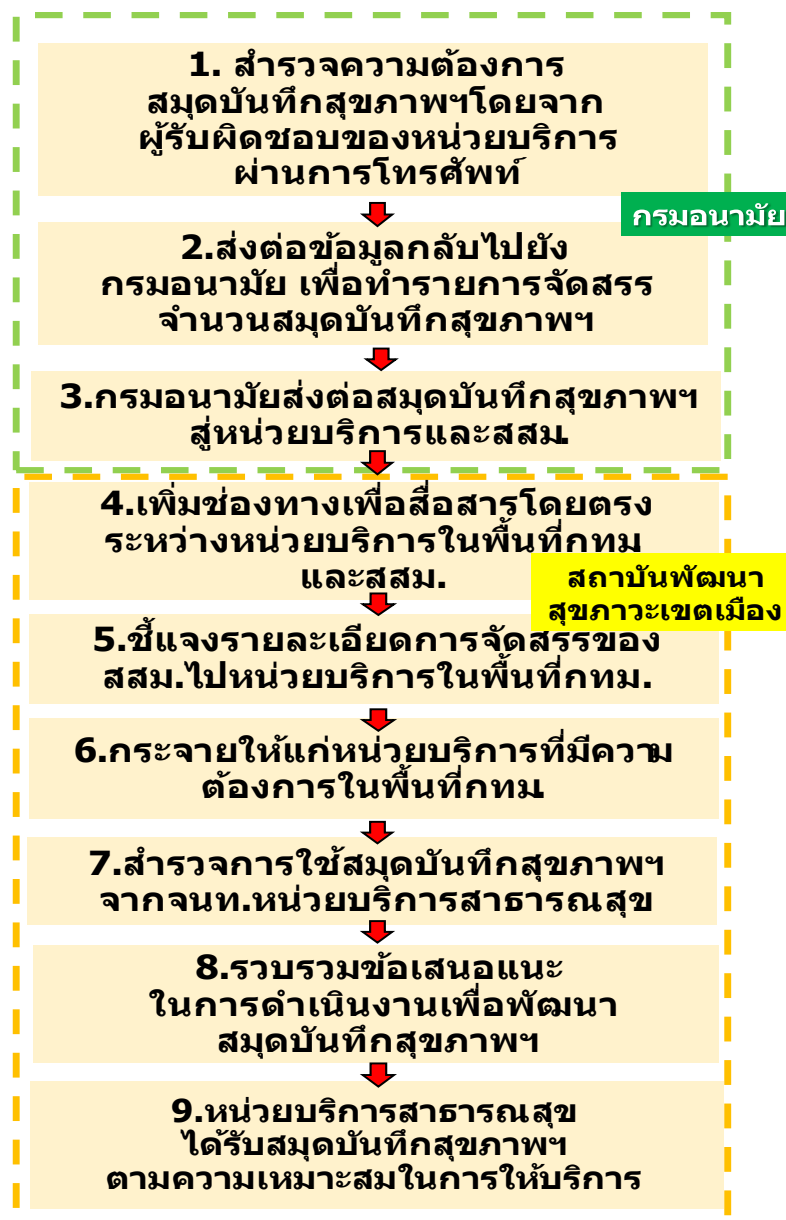
การส่งเสริมสุขภาพเริ่มตั้งแต่ตั้งครรภ์ มารดาต้องมีความพร้อมและมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ อย่างไรก็ตามแม้จะดูแลได้ด้วยตนเอง ภาครัฐก็มีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริม สร้างสิ่งแวดล้อม ให้ประชาชน รู้จักการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษา โดยเฉพาะการตรวจการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการมีสุขภาพที่ดี ทั้งของมารดาและบุตร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ ส่งเสริม การตรวจและการดูแลสุขภาพ ขณะตั้งครรภ์เพื่อให้มีการคลอดที่ปลอดภัยทั้งมารดาและบุตร

การเฝ้าระวังและส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และบุตร เป็นอีกหนึ่งบทบาทของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งนอกจาก การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทางกรมอนามัยได้จัดพิมพ์สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก เพื่อให้หน่วยบริการสาธารณสุขมอบให้แก่หญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการฝากครรภ์ การจัดให้มีสมุดบันทึกสุขภาพ เป็นชุดสิทธิประโยชน์ที่รัฐฯ ได้มอบให้แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อเป็นเครื่องมือที่หญิงตั้งครรภ์ ผู้ปกครอง และบุคคลในครอบครัวใช้สำหรับการเฝ้าระวังสุขภาพด้วยตนเอง โดยเฉพาะหญิงตั้งครรภ์ใช้สำหรับดูแลขณะตั้งครรภ์ คลอด หลังคลอด และใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลสุขภาพและการเลี้ยงดูบุตร ให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์มีพัฒนาการสมวัย เพื่อการสร้างความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง ตามแนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพ ที่จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์ เด็กปฐมวัยมีสุขภาพดี

การจัดให้มีสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก เป็นชุดสิทธิประโยชน์ที่รัฐฯ ได้มอบให้แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยหน่วยบริการสุขภาพเป็นผู้มอบให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายพร้อมแนะนำการใช้งานคู่มือ และใช้ในการบันทึกการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพแม่และเด็กจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและกลุ่มเป้าหมาย

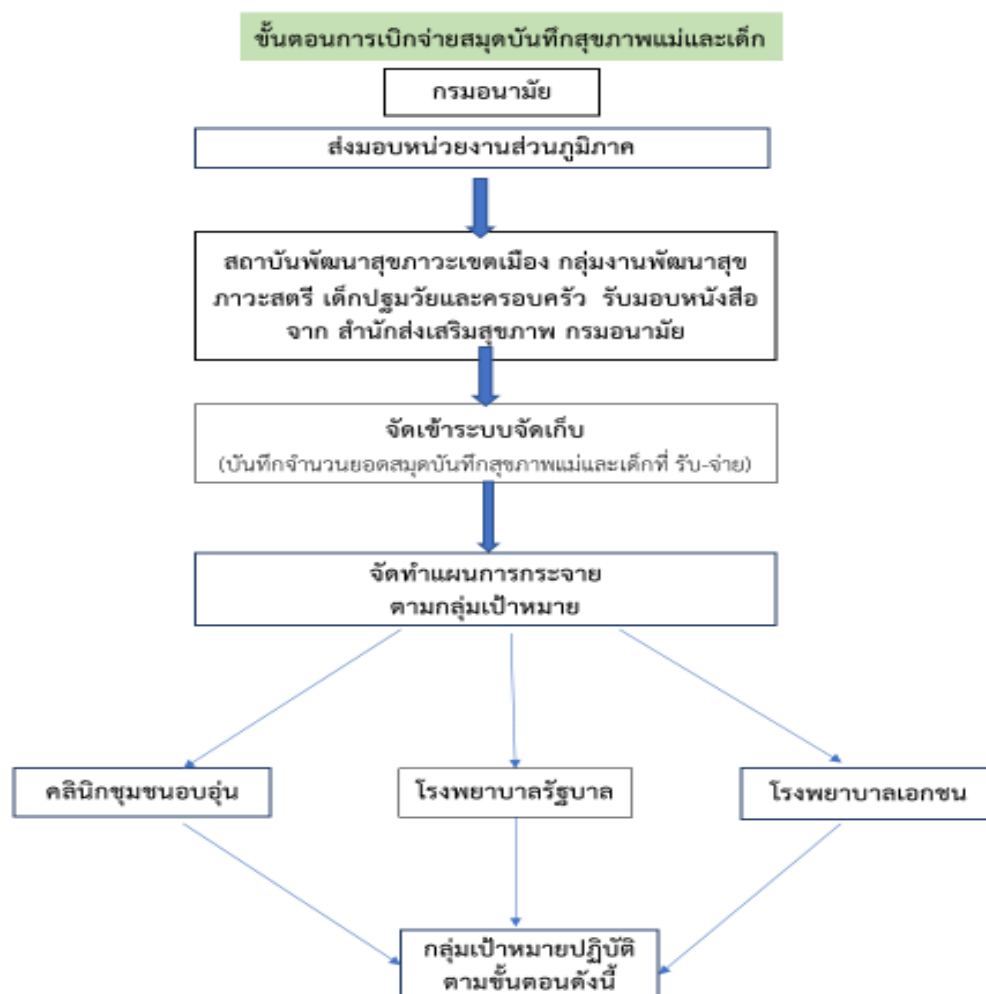
พื้นที่กรุงเทพมหานครมีหน่วยบริการสาธารณสุขหลากหลายสังกัด และหลายระดับได้แก่ ระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ หน่วยบริการสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิ และทุติยภูมิสังกัดสปสช.เขต ๑๓ มีจำนวนมากกว่า ๒๐๐ แห่ง และยังมีจำนวนการขึ้นทะเบียนของคลินิกชุมชนอบอุ่นที่เปิดใหม่ระหว่างปีงบประมาณ ซึ่งหน่วยบริการเหล่านี้เองไม่ได้รับการจัดกระจายคู่มือถึงหน่วยบริการเช่นเดียวกับระดับตติยภูมิสังกัดภาครัฐ อีกทั้งหน่วยบริการสาธารณสุขระดับตติยภูมิมี ปัญหาความต้องการสมุดบันทึกสุขภาพเพิ่มนอกเหนือจากยอดที่จัดสรรให้ในระหว่างปีงบประมาณ รวมถึงในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ที่มีมาตรการป้องกันการระบาด ลดจำนวนผู้ที่พบติดต่อกันโดยตรง ซึ่งทางสถาบันพัฒนาสุขภาพเขตเมือง เป็นผู้จัดกระจายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กไปยังหน่วยบริการสุขภาพ ดังนั้น เพื่อให้หน่วยบริการสุขภาพมีคู่มืออย่างเพียงพอเพื่อใช้ในการให้บริการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการพัฒนาการดำเนินงานต่อเนื่อง ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนกลุ่มแม่และเด็กที่เข้ากับทุกสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ทางกลุ่มงานได้ดำเนินงานดังนี้

FLOW ๑ ขั้นตอนดำเนินงานพัฒนาการจัดสรรและกระจายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

๑. สำรวจจำนวนความต้องการสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่มีบริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ ฝากครรภ์ และหลังคลอด ผ่านช่องการโทรประสานงานผู้รับผิดชอบในหน่วยบริการสาธารณสุข
๒. รวบรวมข้อมูลจำนวนสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่หน่วยบริการสาธารณสุขแจ้งความประสงค์ขอสนับสนุนไปยัง สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย เพื่อพิจารณาจำนวนยอดที่ต้องจัดสรรสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กให้แก่หน่วยบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ
๓. สำนักส่งเสริมสุขภาพ และสถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมือง กรมอนามัย ดำเนินการจ้างเหมาจัดพิมพ์สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กตามข้อตกลงของคณะกรรมการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ เมื่อจัดพิมพ์เสร็จสิ้นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ตรวจสอบสิ่งพิมพ์เพื่อเตรียมความพร้อมในการกระจายไปยังหน่วยบริการสาธารณสุข
๔. สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองจัดทำช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยตรง และประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านทางสปช.เขต ๑๓ ให้ทราบและเข้าร่วมผ่านทางไลน์กลุ่ม โทรศัพท์ และอีเมล
๕. สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการเบิกจ่ายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของสถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองไปยังหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
๖. สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองรับมอบสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กจากโรงพิมพ์ตามจำนวนที่ได้รับจัดสรรเพื่อเป็นคลังในการจัดกระจายไปยังหน่วยบริการที่ต้องการเพิ่ม ได้แก่ คลินิกชุมชนอบอุ่น โรงพยาบาลเอกชนที่สังกัดสปช.เขตสุขภาพที่ ๑๓ เป็นต้น
๗. สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองดำเนินการจัดสรรและกระจายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กไปตามความต้องการของหน่วยบริการสาธารณสุขที่มีความประสงค์โดยติดต่อประสานงานผ่านช่องทางกลุ่มไลน์ โทรศัพท์ อีเมล
๘. สถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองประสานงานเจ้าหน้าที่หน่วยบริการสาธารณสุข เพื่อขอสำรวจความพึงพอใจผู้ให้บริการในหน่วยบริการสาธารณสุข พื้นที่กรุงเทพมหานคร
๙. รวบรวมสรุปข้อมูลจากการสำรวจความพึงพอใจ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กส่งกรมอนามัย เป็นชุดข้อมูลเพื่อใช้ในการเสนอแนะแก่คณะกรรมการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ ในปีต่อไป

FLOW ๒ การเบิกจ่ายสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

ขั้นตอนการเบิกจ่าย/รับสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

1. ดาวนโหลดเอกสารในไลน์กลุ่ม "มหัศจรรย์ 1,000 วัน"
2. กรอกรายละเอียดตามแบบฟอร์มดังนี้
 - 2.1 แบบฟอร์มสนับสนุนสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก
 - 2.2 แบบรายงานการจัดสรรสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กปี 2565 ให้กับหน่วยบริการสาธารณสุข
3. ส่งไฟล์แบบฟอร์มคำสนับสนุนที่สมบูรณ์แล้วมาที่อีเมล mchbkk13@hotmail.com เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารและตรวจสอบจำนวนสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่สามารถสนับสนุนตามจำนวนที่หน่วยบริการสาธารณสุขมีความประสงค์
4. สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับจังหวัดกำหนดวันและเวลาในการนัดรับสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก โดยผู้เบิกจากหน่วยบริการสาธารณสุขนำเอกสารการเบิกฉบับจริงมาในวันเวลาที่กำหนด
5. ส่งมอบเอกสาร
 - 5.1 สถาบันพัฒนาสุขภาพระดับจังหวัดตรวจสอบจำนวนยอดการเบิก
 - 5.2 ผู้เบิกจากหน่วยบริการสาธารณสุขตรวจสอบยอดจำนวนการเบิกให้ครบถ้วน
6. สรุปจำนวนยอดสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่เบิกจ่าย

ผลการสำรวจการใช้งานสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของเจ้าหน้าที่หน่วยบริการสาธารณสุขเพื่อนำเสนอชุดข้อมูลต่อไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการใช้ให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมกลุ่มตัวอย่าง เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการสาธารณสุขพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด ที่สมัครใจตอบแบบสำรวจการให้บริการสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กจำนวน ๑๒๒ คน จากหน่วยบริการสาธารณสุข ๑๑๘ แห่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ ๑

พบว่า เจ้าหน้าที่ลงบันทึกข้อมูลการตั้งครรภ์มากถึงร้อยละ ๙๘.๓ ส่วนที่ไม่บันทึกข้อมูลที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านการตรวจสุขภาพช่องปาก ร้อยละ ๑๖.๓๐ และการประเมินสุขภาพจิตหญิงตั้งครรภ์ร้อยละ ๗.๓ ตามลำดับ

ส่วนที่ ๒ การใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก หญิงตั้งครรภ์ และเด็กแรกเกิด - ๕ ปี

การลงบันทึกข้อมูลวันนัดตรวจสุขภาพและรับวัคซีนครั้งต่อไป มากถึงร้อยละ ๙๓.๔ ส่วนที่ไม่บันทึกข้อมูลที่พบมากที่สุด ได้แก่ แบบส่งต่อข้อมูลเด็กปฐมวัยสู่โรงเรียน ร้อยละ ๓๗ และประเมินความเสี่ยงพันธุ ร้อยละ ๑๗

ส่วนที่ ๓ การให้คำแนะนำเนื้อหาในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

๓.๑ การบริการหญิงตั้งครรภ์และครอบครัว

พบว่า เจ้าหน้าที่แนะนำการให้คำแนะนำเนื้อหาในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พบมากที่สุด การนับลูก दिनมากถึง ร้อยละ ๙๙ รู้จักการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ร้อยละ ๙๘.๗ และโอกาสเสี่ยงของการมีลูกเป็นโรคธาลัสซีเมีย ร้อยละ ๙๖.๗ ส่วนที่ใช้แนะนำผู้รับบริการน้อยที่สุดคือ คุณลักษณะที่ดีของแม่เพื่อให้ลูกมีสุขภาพดี ร้อยละ ๖.๕ และกลุ่มดาวนั ร้อยละ ๔.๙

๓.๒ ความรู้การปฏิบัติเพื่อแม่สุขภาพดี

พบว่า เจ้าหน้าที่แนะนำการให้คำแนะนำเนื้อหาในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พบมากที่สุด อาการแทรกซ้อนและความผิดปกติที่ต้องมาโรงพยาบาลทันทีที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและลูกน้อยในครรภ์ ร้อยละ ๙๗.๕ อุบัติเหตุแม่ท้องต้องระวัง ร้อยละ ๙๕.๙ และดูแลฟันแม่ร้อยละ ๙๕ ส่วนที่ใช้แนะนำผู้รับบริการน้อยที่สุดคือ ฝึกลูกเข้านอนร้อยละ ๑๕.๕ QR CODE ความรู้การปฏิบัติเพื่อแม่ลูกสุขภาพดี รวบรวมข้อมูล แอปพลิเคชัน อินโฟกราฟฟิก และวีดีโอเพื่อการดูแลสุขภาพแม่และเด็กเหมาะสมตรงตามช่วงวัยร้อยละ ๑๓.๙ และคำแนะนำเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและป้องกัน การพลัดตกหกล้ม การอุดต้นทางเดินหายใจ แรงกลจากวัตถุสิ่งของ การจมน้ำ การบาดเจ็บจากการจราจรร้อยละ ๖.๕

๓.๓ บันทึกหลังคลอดและบริการเด็กแรกเกิด - ๖ ปี

พบว่า เจ้าหน้าที่แนะนำการให้คำแนะนำเนื้อหาในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พบมากที่สุด วันนัดตรวจสุขภาพและรับวัคซีนครั้งต่อไปร้อยละ ๙๓.๔ คำแนะนำการใช้กราฟแสดงภาวะการเจริญเติบโตของเด็ก(พ่อ/แม่ หรือผู้ปกครองบันทึกเองได้) และการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย แรกเกิด-๖ ปี ร้อยละ ๙๒.๖ ส่วนที่ใช้แนะนำผู้รับบริการน้อยที่สุดคือ แบบส่งต่อข้อมูลเด็กปฐมวัยสู่โรงเรียนร้อยละ ๑๗.๒ ปริมาณอาหารสำหรับเด็กอายุ ๑-๕ ปีควรได้รับใน ๑ วัน และ อาหารทดแทนร้อยละ ๔.๙

ส่วนที่ ๔ ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นต่อปัญหา/อุปสรรคในการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของเจ้าหน้าที่สถานพยาบาล สรุปได้ดังนี้

๑. ช่องบันทึกข้อมูลการให้บริการวัคซีนมีขนาดเล็ก ไม่สามารถใส่ Lot ของวัคซีนที่ได้ฉีดไป

๒. รูปแบบเล่มสมุดสุขภาพแม่และเด็ก ควรเป็นแบบเดียวกัน เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องของการลงบันทึกการฉีดวัคซีนเด็ก

๓. ผู้รับบริการบางราย สื่อสารภาษาไทยไม่ได้

๔. ข้อความในสมุดอ่านเข้าใจยาก ผู้รับบริการไม่เข้าใจ

๕. การเปิดใช้งานหัวข้อที่ต้องการใช้แนะนำผู้รับบริการค่อนข้างยาก ต้องใช้เวลาค้นหา

ผลจากการสำรวจครั้งนี้ ทางสถาบันพัฒนาสุขภาวะเขตเมืองใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินการขับเคลื่อนงานส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และยังส่งต่อข้อมูลนี้ต่อไปยังสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย

เอกสารอ้างอิง

๑. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก. ๒๕๖๕.

๒. วิจารย์ พานิช. การจัดการความรู้ (Knowledge Management in Community Health Care). ๒๕๕๕.

๓. นัยนา วงษ์นิยม และคณะ. การใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของผู้เลี้ยงดูเด็กคลินิกตรวจสุขภาพเด็ก. ศูนย์อนามัยที่ ๖ ขอนแก่น. ๒๕๕๒.